

LITERÁRNÍ PŘEHLED

Literatura česká.

Legionářská literatura.

Plukovní kroniky. Byly sestavovány již za pobytu našeho vojska v zahraničí a zejména v ruských legiích bylo vypracováno jejich za doby poměrného klidu v roce devatenáctém hlavním úkolem kronikářů pluků i menších samostatných útvarů. Tyto elaboráty, podřízené podle rotných deníků i podle různého materiálu archivního, jsou dnes hlavním pramenem, ne-li přímo podstatnou součástí plukovních kronik vydávaných ve vlasti. Počet těchto byl ovšem nejvíce rozmnožen v roce letošním, kdy řada našich vojenských útvarů, jež vznikly na Rusi v roce sedmnáctém, slavila desáté výročí svého založení.

Nejstarším z nich je třetí střelecký pluk, oficiálně vzniklý na jaře roku sedmnáctého, ale datující svůj původ již z konce roku šestnáctého, kdy byl u prvního pluku utvořen třetí prapor, jehož bylo později použito k založení nového pluku. Proto také jubilejní publikace „**Kronika 3. střeleckého pluku Jana Žižky z Trocnova 1916—1920**“, vydaná plukovním nákla-

dem péčí Památníku odboje v Praze r. 1917 (stran 497), začíná již líčením života zmíněného třetího praporu prvního pluku.

Z plukovních kronik dosud vyšlých patří tato kronika k nejrozsáhlejší. V čele jest umístěna vřelá předmluva pluk. R. Medka, jenž vyzdvihuje spravedlivě, mimo jiné, i záslužnou účast ruských důstojníků v dějinách pluku, v nejstarší periodě pluk. Mamontova, později pak pluk. Vojcechovského. Zásluhy i rozdílný význam obou těchto plukovních velitelů nejen pro třetí pluk, nýbrž i pro celé naše vojsko na Rusi, vysvítá pak jasně z podrobného líčení kronikářova.

Je přirozené, že v kronice nejvíce místa zaujímá vypsání vnější, bojové činnosti pluku, která byla zejména za anabase velmi rozsáhlá. Vnitřní život zachycen naproti tomu jen ve stručném přehledu, nejspíše asi proto, že nebylo po ruce s dostatek pramenného materiálu. Pro další studium plukovních dějin jest důležitý úvod kroniky, ve kterém se podávají informace o pramenech. Pro první období měl jich

kronikář ovšem nejméně a byl proto nucen spokojiti se většinou jen se zachovanými záznamy některých důstojníků. V kapitole zborovské užito poněkud známé relace Mamontovy, bohužel bez kritické úpravy, kterou bychom byli právě od příslušníků třetího pluku čekali. Za to anabase mohla býti vylíčena podrobně podle důkladné edice pramenů — jediné toho druhu v ruských legiích — porízené ještě na Sibiři tehdejším plukovním archivářem a historikem četařem Liskovcem, který ve dvou objemných svazcích shromáždil a s příslušným komentářem publikoval snad všechny operační materiál z bývalého štábu skupiny čeljabinské, jejímž jádrem byl právě třetí pluk. Tato záslužná a velmi cenná práce psaná na stroji a šapirografem jen v malém počtu exemplářů rozmnožená, obsahuje operační dokumenty zmíněné skupiny pplk. Vojcechovského od počátku vystoupení až do 4. listopadu 1918, t. j. do přemístění pluku z lysvenského úseku severouralské fronty na frontu ufskou, která byla již posledním bojištěm třetího pluku v Rusku před jeho odjezdem na sibiřskou magistrálu. V tomto materiálu jsou uchovány i cenné výpisy z deníku pluk. Vojcechovského, s druhé strany pak opět zlomky dokumentů z tábora bolševického. Ochrana magistrály i návrat prvního transportu do vlasti vylíčen podle materiálu poskytnutého velitelem pluku pplk. Němcem. Popis cesty druhého transportu založen na zápisech por. Jirky.

Kromě těchto pramenů hlavních užil však autor ještě jiného materiálu, jehož citací osvěžil kronikářské líčení plukovních dějin a zvýšil dokumentární cenu své práce. Krásným dokumentem ideové náplně života našich vojáků v prvním období pluku je na př. citovaný úryvek z deníku mladého básníka J. Krause, plný vroucího nacionalismu, pojímaného přímo nábožensky. Často jsou publikovány i výňatky z našich čl. novin, pokud se týkaly třetího pluku; naproti tomu rozsáhlý materiál uložený v rotných a jiných vojenských časopisech zůstává až na některé výjimky, celkem nevyužit.

Při hojnosti materiálu velmi pilně v kronice sneseného je ovšem přirozené, že mnohé stránky kroniky obsahují zajímavé novinky neb aspoň podrobnější vysvětlení udalostí, dosud jen málo známých. Platí to hlavně pro bojovou účast pluku za anabase, pro poznání operací, jež přivodily pád sovětů v kraji Urálu a umožnily nám organizovati v Jekaterinburce na delší dobu politické středisko protibolševického

boje. Těchto operací vedených z původní základny čeljabinské účastnily se ovšem kromě třetího pluku i jiné útvary první a druhé divise. Proto plukovní kronika, publikující, jak již řečeno, materiál bývalého čeljabinského štábu, přináší i hojně informací a dokumentů, týkajících se bojových výkonů i těchto útvarů ostatních. Nejčastěji setkáváme se tu s činností našich úderníků a jezdecké baterie špkt. Kulikovského. Hojností materiálu o uralské frontě bylo umožněno zachytiti v této kronice i řadu bojových detailů cenných také po stránce vojensko-výchovné. Na několika místech čteme na př., jak dobře promyšlený a připravený plán byl buď zcela nebo aspoň částečně pokažen neopatrností, po případě ukvapeností vlastní. Stačila třeba neprozřetelně vypálená rána, aby se předčasně prozradil celý manévř, zejména u oddílů obchvatných, a tím se ovšem značně ztížila pro nás celková situace boje. Také na jiných frontách našeho vojska možno pozorovati tytéž zjevy; bojová nervosa nebo lehkomyšlnost škodila někdy víc než sám nepřítel!

V úvodě kroniky autor připomíná, že práce jeho nečiní nároků na úplnost. Omluva tato platí, jak jsem již dříve podotkl, hlavně pro vnitřní život pluku, ale není pochyby, že i jeho bojová činnost bude časem leckde doplněna, kriticky rozebrána a na nejednom místě opravena. Pokud se týče formální úpravy a stránky jazykové, projevuje se v kronice velmi zřetelně závislost na pramenech, psaných „ruskou“ češtinou, v legiích běžnou. Text kroniky doprovázen četnými ilustracemi ze života pluku a mapovými náčrtý bojišť. Seznam ztrát, knihu uzavírající, zabírá plných 28 stran. Celkem ztratil pluk 410 bratří. Mezi padlými je i zatímní velitel pluku, špkt. Alekseev, který převzal velení po pl. Mamontovu a padl za ústupu k Tarnopoli v boji u Domamoryče. (Pokračování.)

F. Šteidler.

Tělocvik pro střední školy. Metodický výklad učebné osnovy. Napsali M. Šmírák a K. Matoušek, profesori českého státního gymnasia a docenti vzdělávacího kursu pro učitelství tělocviku na středních školách při Masarykově universitě v Brně. Vydáno s podporou ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy i ministerstva školství a národní osvěty. V Brně 1927. Nákladem družstva Moravského legionáře. Tiskem Rolnické tiskárny v Brně. 400 stran. Cena 36 Kč.

V listě, který k nám tuto knihu doprovázel, čteme mezi jiným: „Kniha obsahuje podrobné propracování učeb-

né látky z tělocviku pro střední školy podle osnovy z r. 1911. Obzvláště pečlivě jsou zpracována cvičení společná (pořadová, protná, cvičení náčiním), různosti, odpory a tělocvik prostý. Kniha je nezbytnou pomůckou nejen profesorů tělesné výchovy, ale i cvičitelů mládeže v sokolských jednotách a jiných tělovýchovných sdruženích, kteří v ní najdou metodicky upravenou látku pro vedení žáků a dorostu. Pěkně vypravená kniha atd. vyplňuje citelnou mezeru v naší literatuře tělovýchovné.

K tomu musíme dodat, že s hlediska vojenských potřeb vyplňuje kniha tuto mezeru nedostatečně. Kniha chce sloužit učitelům tělocviku, cvičitelům sokolským a jiných jednot, ale ani slovem se nezmiňuje o tom, že by chtěla také sloužit vojsku. Ne jako vojenská pomůcka, k tomu jí nepotřebujeme, ale jako vodítko všech těch ostatních, kteří mají dobrou vůli seznamovat žáky a cvičence, když s ničím jiným, tedy aspoň s našimi vojenskými pořadovými.

Věnoval-li autor tolik místa pořadovému, jak se v prospektu pochvalně praví, je ku podivu, že v nich naše vojenské povely nenašly ani tolik místa, co by dokázalo, že pozornosti autorově neušly. Ale vrcholu dosáhne náš podiv, vidíme-li, že tyto povely, jichž sice ještě užívá tělocvik spolkový, jsou zařazeny v odstavcích „Vojenské tvary“ na stranách 60, 61, 62, 65, 66, 69, 70 a 72. Kdo z našich mladých důstojníků neví, jak se dělávala pořadová za Rakouska a jak vypadaly v českém znění povely k nim, ať si vezme tuto knihu a tam je najde. Ale který z našich profesorů, učitelů a cvičitelů by se chtěl poučit, jak vypadají pořadová našeho vojska, a které jsou k nim povely, ten ať si do této knihy pro poučení nechodí. Tady jsou pořadová rakouská z roku 1911. A to je na tom nejsmutnější, že mohou svádět k domněnì, že patří našemu vojsku.

Učebné osnovy starého Rakouska měly vždycky až úzkostlivý zřetel k prání vojenské správy a nevím, co by se bylo stalo s knihou, která by byla tehdy předkládala za „Vojenské tvary“ pořadová říše jiné, dokonce již neexistující, ale tady stojíme před hoto- vou událostí, že se českým učitelům i žákům, cvičitelům i cvičencům dávají k naučení za „Vojenské tvary“ věci, jež patří minulosti neslavně pocho- vané. To v devátém roce naší samostat- nosti, kdy už o našem vojsku ví kde-

kdo, že nechodí čtyřstupem, při nej- menším překvapuje a vnučuje otázku, již nemůže žádná odpověď uspokojit, protože jí není. Všechno, co lze na vy- světle nou uvést, odmítáme jako vý- mluvu.

Tato kniha vznikla z přednášek universitního docenta, jak se v její předmluvě praví, tedy se tomu učili a dosud učí nastávající profesori, dosta- lo se jí podpory dvou ministerstev, to znamená i její schválení, bude se po- dle ní pracovat, ať autor svou chybu uzná nebo neuzná, bude se podle ní vykládat, jak vypadají vojenské tvary starého Rakouska, v domněnì, že je to naše, protože je to český.

Touto věcí na pohled velmi nepatr- nou, ale v podstatě velmi vážnou lze si vysvětlit do jisté míry i to, proč naše inteligence nechává vojsko bez povšimnutí. Koho jiného máme volat, aby nám pomohl budít zájem o vojsko, ne-li docenta tělocviku na universitě? Selhal-li on, na koho se máme obrátit?

Mjr. Rudolf Procházka.

Vojtěch Hanzal: „Výzvěděci v Itálii a na Slovensku.“

V nejbližší době, v jubilejním roce obnoveného našeho státu, vyjde zají- mavá kniha z historie italských legií: „Výzvěděci v Itálii a na Slovensku“.

Legendární činy nejstarších oddílů italských legií, zakladatelů českoslo- venského vojska v Itálii, konečně po tolika letech mají se dostat na veřej- nost na podkladě dokumentárním.

Čím byla ruským legiím „Česká dru- žina“ francouzským legiím rota „Na- zdar“, tím italským legiím a jsou „Vý- zvěděci“, pýcha a sláva italské legie, později seskupené v pěší pluk 39 „Vý- zvědný“.

Kniha, která líčí dosud málo zná- mou činnost těchto „Výzvěděků“ na celé italské frontě od Jaderského moře až ku švýcarským hranicím a pak boje p. pl. 39 na Slovensku, bude obsahovati přes 380 stran textu s 50 fotografiemi a několika přehlednými mapkami.

Cena knihy pro subskribenty je 35 Kč. Těm, kdo nemohou tuto částku zaplatiti najednou, možno je objednat knihu na tři splátky: při upsání sub- skipce 15 Kč, po dodání knihy dvě mě- síční splátky po 10 Kč.

Knihu lze objednat na adresu: Ex- pedice knihy Vojtěch Hanzal: „Výzvěd- ěci v Itálii a na Slovensku“, Brati- slava 1, poštovní schránka č. 279.

Doporučujeme tuto knihu vřele po- zornosti našich čtenářů.